

תורת שכלמה

מתורתו של הגאון הצדיק רבי שכלמה ריוזנר זצ"ל

גליון י"ז

פרשת צו - פסח

מענייני הפרשה

ללבות את האש של האדם בעצמו

עליה כלום, ולא נעשתה אלא לקיים מצוות "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", היא לבד מהמצוה של שני גזרי עצים, שהזכיר הרמב"ם (בהלכה ב', הובא לעיל), כי מצוה זו של המערכה השלישית אינה לצורך הקרבנות, אלא לצורך קיום המצוה בלבד. והיא מצוה נפרדת. [וגם דינה חלוקים, כי מצוות אש תמיד, יכול להדליקה בכל מקום שירצה במזבח, אבל מצוות שני גזרי עצים זה דוקא על מערכה גדולה].

אבל הביא הלחם משנה שם, שדעת הרא"ם (פרשת צו) שכתב שהמצוה של קיום האש על המזבח, "אש תמיד", היא נעשית על ידי השני גזרי עצים.

ונראה ללמוד בדרך רמז לדין, שתרמוז הפרשה לנו, שאף על פי שהאש יורדת מן השמים, יש על האדם מצוה להביא מן ההדיוט [כדברי הרמב"ם לעיל ה"א], שילבה האדם את האש שלו בעצמו, ולא יסמוך על האש שיורדת לו מן השמים.

ובנוסף לזה, שתהיה מערכה אחת תמיד לקיום האש, כדי שיתקיים המצוה "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".

ולדעת רבינו אליהו מזרחי (הרא"ם) יתן פעמיים ביום ה"גזרי עצים" לקיים אש זו.

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (וי').

וכתב הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין (פ"ב ה"א): מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח תמיד, שנאמר "אש תמיד תוקד על המזבח". אף על פי שהאש ירדה מן השמים - מצוה להביא אש מן ההדיוט, שנאמר "ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח" (ויקרא א' ד').

עוד כתב הרמב"ם (שם ה"ב): בבוקר עורכין עצים, ועורכין בראש המזבח מערכה גדולה של אש, שנאמר "וביער עליה הכהן עצים בבקר בבקר" (ויקרא ו' ה'), וכן מצוה להעלות שני גזרים של עץ עם תמיד של שחר, יותר על עצי המערכה, שנאמר "וביער עליה הכהן עצים בבקר". וכן מוסיפין שני גזרים עם תמיד של בין הערבים, שנאמר "וערכו עצים על האש" (ויקרא א' ד'), מפי השמועה למדו שבתמיד של בין הערבים הכתוב מדבר.

והוסיף וכתב הרמב"ם (ה"ד): שלוש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום, **ראשונה**: מערכה גדולה שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות. **שניה**, בצדה קטנה שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום. **שלישית**, אין עליה כלום, אלא לקיים מצוות האש שנאמר "אש תמיד תוקד". [עכ"ל הרמב"ם].

ובלחם משנה (שם ה"ד) כתב בדעת הרמב"ם, שהמערכה השלישית שאין

פניני שלמה

חבלי משיח

בעת הגלות, הוא לרע להם, לאומות העולם. שהרי אמרו חז"ל (יבמות ס"ג ב') שאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. והיינו שצריכים ללקט כל ניצוצי הקדושה שיש אצל אומות העולם, ועל ידי שליטתם עלינו, כל חלקי הקדושה מתווספים ונמשכים לישראל.

הוא שאמר הכתוב "עת צרה היא ליעקב - וממנה יוושע" (ירמיה ל"ז), דהיינו שמתוך מה שיש צרה לעם ישראל, היא גופא הסיבה לגאולה. וכמו שהיה בגלות מצרים, שהשיעבוד הוא היה סיבה לגאולה. וזו היא דרך אחת להוציא ניצוצות הקדושה הפזורים אצל אומות העולם, על ידי הגלות החושך והתלאות אשר בעולם הזה. (ועיין ספר הדעה ח"ב דרוש ד' ט').

אבל ישנו עוד אופן נוסף לבירור חלקי הקדושה, והוא על ידי עסק התורה והמצוות והתפלות ומעשים טובים שישראל עושים, שהם כאבן השואבת כלחלקי וניצוצות הקדושה. [סיפור יציאת מצרים (פרק י"ז) עיין עוד שם באריכות].

נודע ומפורסם בדברי רבותינו ז"ל תוקף הצרות העצומות לישראל בחבלי משיח. והטעם לזה הוא, כי אז סיום ברית הקדושה, ואז הוא תיגבורת החיצונים, כמו שכתב האר"י ז"ל (שער המצות דף מח:).

ובזה יש להבין פשר תוקף הצרות שהיו לעם ישראל בדור הקודם על ידי הצוררים והאדורים ימ"ש וזכרם, "עת אשר האדם באדם לרע לו" (קהלת ח' ט'). לרע לו - לאדם בליעל, כי בזה שהם מצרים מישראל מוציאים ממנו (מאדם בליעל) כל חלקי הקדושה.

ואמרו חז"ל (גיטין נ"ו ס"ב) "היו צריה לראש" (איכה א' ה'), כל המיצר לישראל נעשה ראש. דהיינו שנעשה ראש עליהם.

ופירש האר"י ז"ל (שער המצוות פרשת ראה דף מז: ובליקוטים שם), כי על ידי זה שהם נעשים ראש עלינו, מוציאים את ישראל את חלק הקדושה שיש אצל אומות העולם המצרים אותנו.

ונמצא ששליטת אומות העולם על ישראל,

לשון חכמים מרפא

חמץ בפסח אוסר במשהו (שור"ע אורח סימן תמ"ז ס"א)

וצריך לבטל החמץ, דאז יש לו ביטול, ומכל וכל צריך לבטל החמץ הוא היצר הרע, ויהיה במה שכתוב לדעת הרמ"א (שם סעיף ד') דחמץ בפסח חוזר וניעור אם הוא יבש ביבש, ולזה בעינן שיבטל היצר הרע שלא יאכלו שום רושם, ולא יהא חוזר וניעור.

לימוד התורה בשבתות ימים טובים ומועדים

"בשבת מחזיר, ביום טוב מוסיפין, ובמועד מחליפין" (סוכה מ"ב א')

והיינו דבשבת רק מחזיר הלולב למים, וביו"ט מותר להוסיף מים, ובחול המועד אף מחליף המים.

ונראה לי לרמוז בלשון המשנה,

בשבת יחזור הלימוד,

וביום טוב יוסיף,

ובחול המועד יחליף ללמוד הלכות חג בחג.

אפיית מצות

לקראת ימי חג הפסח, היה ר' שלמה זצ"ל, מארגן 'חבורה' של אפיית מצות, בה השתתפו רבני ותלמידי הישיבה. אם בדרך כלל המטרה בכל 'חבורה' של אפיית מצות, היא כדי להכין מצות לחג, הלא כאן עצם ה'אפיית מצות' הייתה מטרה בעצמה.

הוא היה אומר: בעלי תשובה צעירים, אשר נכנסים לעולם חדש, זוכים להתקרב לבוראם, אם מגיעים הם לחג הפסח בלי ש'ירגישו' בפועל, בלי ש'יחושו' ו'ימששו' את החג, הרי זה הפסד גדול עבורם, שלא זכו להכיר את חג הפסח מילדות.

זאת ועוד, שרוב תלמידי הישיבה, היו חוזרים לחוג את החג בקרב בני ביתם, הרחוקים יותר מתורה ומצוות, והבחור הצעיר שזכה לשוב בתשובה, הוא הוא שיצטרך לנהל את הסדר, וכלל מצוות החג.

היה ר' שלמה זצ"ל, משתדל מאד שכל אחד ואחד מהתלמידים, יהיה חלק מהחוויה הזו, להכניס אותו למרכז העניינים.

תחילה היה את העבודה של הטחינה של הקמח, הייתה עבודה שלימה, היו הולכים וטחנים, ואחר כך היה את ה'מים שלנו', הייתה יוצאת הסעה גדולה, כל הבחורים באו, היו נוסעים ל'סטף', או לאיזה מעיין אחר באיזור ירושלים. והיה דואג שכולם יחוו את החוויה הזו, כל הבחורים שרו יחדיו, ככזו חביבות ממש 'להכניס לעצמות' את השאיבה של 'מים שלנו'.

ואחר זה ה'אפיית מצות'. ועם זאת שעיקר המטרה הייתה כאמור, עצם האפיית מצות, וההתעסקות במצוה, מכל מקום הקפיד על כל האפייה שתהיה עם כל החומרות וההידורים, לא וויתר על כלום, היה עומד 'על קוצו של יוד', אבל עם זאת האווירה הייתה של שמחה, עם ניגונים 'לשם מצות מצווה', ושירה, וכו', אווירה שמחה מאד, ועם כל זה, עם כל ההידורים.

כל בחור היה מקבל חבילה של ג' מצות, זאת לבד מחבילת מצות מהדורות 'ירושלמי' שנתן לכלל הבחורים, שבביתם מסתמא אין מצות בכשרות מהודרת.

זו הייתה 'חבורה' שעלתה לו הון, כך שההכנסות היו עזומות ביותר. ולצורך זאת היה ר' שלמה זצ"ל אוסף לזה זמן רב לפני פסח כסף לכל ההוצאות הנדרשות. אברכים שהזמינו מצות מ'חבורה' זו, לא היה גובה מהם. הכלל היה, מי שיכל, היה משלם מעצמו. הוא לא היה דורש ממון על המצות.

קמחא דפסחא

בערב פסח היה עושה 'קמחא דפסחא', היה חלוקה לתלמידי הישיבה, 'מכף רגל ועד ראש', נעליים, חליפות, חולצות, ציציות, כובעים, וכו', להרבה בחורים הוא היה ה'אבא' שדאג למלאות כל צרכיהם. היו בחורים שהיה נותן להם בנוסף גם כסף, כל אחד בהתאם לצרכיו ולמצב המשפחתי שלו.

כל זאת לבד ממה שהשתדל בכל מאודו בעבור משפחות של אברכים בני תורה שמצבם היה דחוק, והיה דואג להם לכל מחסורם. והכל בהחבא ובצנעה.

ליל הסדר

ל'ליל הסדר' היה השיא. כמלאך ה'. אם בכל השנה כולה, עם כל מה ש'ראשו מגיע השמימה', היה 'סולם מוצב ארצה', היה רגוע ובנחת, נתן את התחושה לכל אחד ואחד שירגיש בנח, גם אם פעמים שהיו משוחחים איתו בדברים שבדאי לא עניינו אותו. אבל לא כן היה בליל הסדר.

בליל הסדר הוא היה כל כולו מרוכז במטרה. באחריות הגדולה המוטלת על כתפיו. להעביר ולספר באזני בנך, את כל נס יציאת מצרים. בבחינת 'כלי ראשון'. לא היה אפשר לנתק אותו לרגע מהמטרה, באיזה 'וורט' על ה'הגדה', וכיוצא בזה. יש את המצוה של סיפור יציאת מצרים. להעביר לדורות הבאים. ב'ליל הסדר' זה לא הזמן לשמוע וורטים וכדומה.

היה את 'קדש' ו'רחץ' וכל שאר ה'סדר', אבל העיקר היה 'מגיד', להעביר את המסר של נס וסיפור יציאת מצרים לדורות הבאים. מצד אחד, רצה להעביר את זה בצורה חוויתית, ומצד שני, הזמן קצר והמלאכה מרובה, והוא רצה שכולם יהיו איתו.

'מגיד'

הוא היה אומר, שפעמים יש איזה הרגשה ש'מגיד' זה איזה 'ליקוט' של כמה מאמרי חז"ל, ועליהם אומרים איזה ווארטים וכו'. ולא היא. המהלך של ה'הגדה' הוא לספר ולתאר את כל הווית האומה הישראלית, מ'ארמי עובד אבי', ועד בית המקדש, ועד דורינו אנו. איך כלל ישראל נוצר על ידי יציאת מצרים, שיצאנו מ'כור הברזל', להיות לה' יתברך לעם.

וזו הייתה גם מטרתו בחיבורו 'סיפור יציאת מצרים'. מי שקורא את כל הספר, מתחילה ועד סוף, נכנס ל'פסח' אחר.

ר' שלמה זצ"ל אף התבטא פעם, כי הוא סבור שהספר הכי טוב שהוציא, זה הספר 'סיפור יציאת מצרים'. ('וזה אעשה שיש שלא חושבים כמוני, וחושבים ש'מעמד הר סיני' הוא הספר הכי טוב').

עניינו ומהותו של ספרו 'סיפור יציאת מצרים':

סיפור יציאת מצרים - והוא שבח והודאה לה' יתברך שהבדיל אותנו מן העמים, וצירף וזיקק אותנו מן הסיגים, ולקחנו גוי מקרב גוי, על ידי מסות גדולות ואותות ומופתים, ופרסם מלכותו ואלוהותו לכל העולם על ידינו, ונודעה השגחתו ויכולתו בבירואים, וקרבתו לעבודתו להיות לו עם נחלה לשמו. (כלשון ר' שלמה זצ"ל, ב"עמוד שער" לספרו 'סיפור יציאת מצרים').

להלן מספר שורות שכתב ר' שלמה זצ"ל בפנקס קבלותיו:

- **ערב פסח אחר חצות להשתדל מאוד לישון קמעה.**
- **למעט באכילה בסעודה, כדי שתהא דעתי מיושבת לעסוק אחר כך בסיפור יציאת מצרים.**
- **כתוב בשל"ה, שילמד שיר השירים עם פירוש רש"י אשר יקראו למחרת.**
- **חול המועד, לקבוע זמן קבוע ללימוד, כגון לקבוע סדר בוקר ללמוד, ואחר כך אם יש פנאי לביקורים.**

[על הקבלה האחרונה, לגבי חול המועד, סיפר בנו הרה"ג שליט"א: כך היה וכך נהג בחול המועד. כל הבוקר היינו יושבים ללמוד. ואחר הצהריים היה לוקח אותנו ל'טיול', ומפני שהיה חושש ממקומות ד'שכיח היזקא' רוחני בהם, היה בוחר מעיינות ומקומות רחוקים ושקטים, בהם היינו שוהים בני המשפחה לבד כמעט].

לרגל חג הפסח הקרב ובא

ניתן להשיג במחיר מוזל את חיבורו של ר' שלמה זצ"ל

סיפור יציאת מצרים

ניתן ליצור קשר בפלאפון: 053-3123452

"וְכַאֲשֶׁר תִּקְוֶה מִן הַסֵּפֶר – תִּרְחֹשׁ בְּאֶשׁ קִלְמָתָא אִם יֵשׁ בּוֹ דָּבָר אֲשֶׁר תּוֹכַח לְקִיּוֹ" (איגרת הרמב"ן)